

Aischylos - Prosebnice

překlad, úvod a poznámky PhDr. Julius Enders

Průvodní slovo k "Prosebnicím"

Když Aischylos přistoupil k tomuto svému "obnovenému obrazu", měl před sebou neorganickou hmotu dvou argivských bájí, synkretisovaných s některými představami předřeckými, egyptskými i babylonskými. Scholion k II. I,42, ztracené kyklické epos Danaís, zpráva Apollodorova (Bibl.II.1.4), Schol. k Euripidově Hekabě 886 a rozptýlené zmínky Herodotovy, Hesiodovy a snad také Hekataiovy se shodují v těchto bodech: Zeus vzplanul k Io, kněžce Heřině; dívka, proměněná buď Diem nebo jeho chotí v krávu, je střežena stookým obrem Agrem, toho však usmrtí Hermes, načež dívka prchá ze země, pronásledována střechem, až do Egypta. Zde zrodí Epafa a ten se stane praotcem kralujícího pokolení až k Agyptovi a Danaovi, synům Bélovým. První má padesát synů a druhý tolikéž dcer. Mezi bratry vznikne válka, v níž Agyptův rod je zničen buď bojem nebo lstí, buď hned v Egyptě nebo opět v Argu. Danaovny totiž pobijí Agyptovce, nejčastěji se vyprávělo, že se to stalo návodem jejich otce ve svatební noci, když po zdánlivém usmíření obou stran nebo po překonání Danaova odporu byl umluven sňatek mezi bratranci a sestřenicemi. Jediná Hypermestra ušetří svého manžela Lynkea z lásky nebo z vděčnosti za jeho šetrnost k ní. Vražednice jsou podle starších bájí očištěny Athénou a Hermem, podle pozdější verse odsouzeny k věčnému nabírání vody do děravých sudů.

Již staří dovedli pověst mythologicky vysvětliti. Io (v argejském nářečí = měsíc) je bytost odštěpená od Hery, jsouc k ní v témž poměru jako Eileithyia aj. a je tudíž bohyní pomáhající při porodu; Epafos patří k týmž mocem; Argos, střežící Io, je hvězdné nebe kolem luny; Agyptos je totožný s Poseidonem (ještě v Homérově Odysseii je Agyptos totéž co Nil, hlavně rozvodněný, oceánu podobný), jenž podle Pausaniova průvodce po Řecku (II,15,5) podlehl Héře ve sporu o Peloponnés, takže moře ustoupilo souši. Jeho synové symbolisují vysychající řeky a potoky, jakoby usmrcované hned při svém zřídle Danaovnami, vodními nymfami. Děravé nádoby jsou taktéž říční koryta, která jsou znovu a znovu napájena a z nichž voda ve slunečním letním žáru opět mizí.

Lynkeus, praotec Herakleův, vládne potom šťastně v Argu se svou ženou; ta sice byla otcem obžalována pro svou neposlušnost, ale osvobozena pomocí Afroditou.

Zpracovat tyto příběhy, jež jsou dosti roztříštěné, obhroublé a v původních líčeních přemálo dramatické, v celistvé dílo, zethisovati je a vdechnouti jim jevištní živost a pravou tragičnost, vyžadovalo při skrovných režijních možnostech takové tvůrčí námahy i geniality, jakou by bylo možno nalézt v málokterém slovesném umělci všech věků. Aischylos zvládl svůj úkol znamenitě.

Komposičně je látka rozdělena co nejvhodněji. Dílo je stavěno triadicky: první díl, zachované Hiketidy, líčí útěk Danaoven před bratranci do řecké pravlasti a jejich pohostinné přijetí argivským králem Pelasgem. Ten odrazí první útok Aigyptových synů a vykáže dívkám i jejich otci příbytky v hlavním městě. Zahnaní však hrozí válkou, již se obávají i Danaovny i polosbor jejich služek. Z druhé a třetí části nás došly jen zlomky. V boji, který se brzy rozvinul, byl Pelasgos zabit nebo spíše vypuzen a Danaovny přinuceny k manželství s nenáviděnými pronásledovateli. Po krvavé svatební noci, již se asi končil druhý díl, zvaný Aigyptoi, obžaloval otec Hypermestru pro zradu a neposlušnost; Afrodita ji však obhájila krásnou řečí, z níž je zachován delší fragment, největší pozůstatek třetí tragedie v cyklu, pojmenované Danaides¹¹.

Ctné nebe touží, by se sneslo na zemi,

jež zase s ním by chtěla v lože vejíti.

Děšť vyřine se z milující oblohy

a půdu oplodní; ta lidem rodí pak

chléb Demetřin a jejich stádům potravu.

Ten vlahý sňatek pro stromy je údobím,

jež růst jim nese. Všecko to je dílem mým.

Také "Prosebnice" zaslouží po stránce dramatické plné chvály, i když i zde přicházejí potíže vzhledem k tomu, že herci byli jen dva. Např. ve v.783. jde Danaos pro pomoc proti Aigyptovým synům, ale objeví se jen Pelasgos. Tuto technickou nepravděpodobnost zastírá Aischylos tím, že sbor prosí krále, aby přivedl otce, jenž by vykázal dívkám příhodné obydlí. Celkově však nebylo nikdy dosaženo s tak málo osobami takového napětí a dějového vzruchu. Po úsporném parodu a úzkostlivém stasimu se hned objevuje král Pelasgos s družinou; dívky, jež se utíkají k oltářům argejských bohů, prozradí svou totožnost a prosí o přijetí. Celá scéna, namnoze stichomythická, je plna dramatickosti, stupňované až k místu, kde Danaovny hrozí chrámu znesvěcením, chtějíce se oběsit na sochách bohů, budou-li vydány nepříteli. Pelasgos, ideál "konstitučního" monarchy, který má v úctě asyl dívek, ale obává se pochybné války, jde přednést žádost hostů starším svého národa. Tím jsou příchozí uvrženi v nové trapné očekávání; sotva jsou uklidněni příznivou zprávou, za níž sbor vroucně děkuje bohům i argivskému národu, objeví se egyptská loď a z ní se vyhnou Aigyptovi synové, vedení hlasatelem, a odvlékají dívky za křiku a surových pohrůzek. V největší tísní zapudí barbary Pelasgos. Ale ani po tomto vyvrcholení hry napětí nepovoluje; oba sbory pohnutě rozmlouvají o nejisté budoucnosti!

Tragičnost a všelidsky mravní problematika trilogie splývá v jedno, ale není to vykládáno shodně. Jedni odborníci vidí v Danaovnách stejné vinníky katastrofy jako v Aigyptovcích: dívky jsou prý Amazonky, mužatky, nectící náležitě Afroditu (asi jako Euripidův Hippolytos), a proto pykající. Tito učenci se opírají zvláště o výraz "autogenei fixánoriái (v.8), což prý značí "zděděný odpor k mužům", o neřecký kroj a osmahlou plet' sboru, jakož i o závěrečný dialog, v němž upravují rukopis tak, aby služby důsledně velebily Afroditu a napomínaly své paní k mírnosti a k úctě k této bohyni.

Ale už dávno se uznává, že ve v.8 může být smysl "prchající před muži z vlastního rodu". Vždyť by bylo i nebásnické, kdyby sbor o sobě říkal: "jsme zde pro vrozenou utíkovost před muži", o níž ostatně není nikde jinde již řeči. Poslední odstavec Hiketid nejsou nikterak gnómičké, nýbrž jen dějově dramatické, připravující diváka na následující události. A na sboru není zhora nic neženského, naopak. Dcery jsou bojácné, slabé, pročež se strachují o své panenství tak exaltovaně (srov. však i sbory v "Sedmi proti Thébám"!). Neodmítají manželství samo o sobě; vždyť ve svých modlitbách přejí Argu plodnosti a úrody. Ale hrozí se násilí svých nepřátel. Jejich otec je nabádá, aby dbaly své dívčí cti, a Pelasgos vytýká egyptskému hlasateli, že by si bratřenci mohli své sestřenice získat, ale jen po dobrém. Služebnice jsou dány svým paním jako "ferné", což může znamenat i "věno" - podle uvedeného místa Apollodorova provdal skutečně Danaos své dcery po onom neblahém prvním sňatku za vítěze v gymnickém závodě, v němž každý běžec dosáhl jako ceny některé z Danaoven. Právnický jsou nápadníci v "Hiketidách" slabší stranou, ježto o dívky se sice mohli podle athénských zvyklostí ucházet nejbližší příbuzní, ale jen se souhlasem živoucího otce. Oproti sboru i Pelasgovi jsou Aigyptovi synové zpupní, násilní a vilní barbaři, jak lze soudit nejen podle lyrických projevů prosebnic, jichž se celá země jednohlasně ujímá a jimž i král je v srdci nakloněn, nýbrž i podle způsobů egyptského hlasatele, hrubého starce, bezbožného, mluvícího, jak se zdá (místo je porušeno), směšnou, lámanou řečtinou.

Nechceme tím říci, že by Aischylos chtěl triologii bojovat za ženskou emancipaci, podobaje se Euripidovi, ač i takové mínění bylo prosloveno. Ale odsuzuje co nejpřísněji "hybris" útočníků oproti bezbranné tísní zbožných utečenců, které svatě chrání Zeus Hostinný i ostatní Olympané. Pokud víme, rozřešil autor problém lásky a manželství - a o ten zde šlo - jako Athénan klasické doby i v duchu své theodicey: vášní posedlí jinoši hynou vpravdě tragicky jako nositelé ethické negace; dívky, stavší se v sebeobraně vražednicemi, jsou z krve očištěny. Uměřená, ovšem rozumová láska je prohlášena nejvyšší autoritou za věčný, nechybný a nezbytný zákon.

Souběžně sledujeme osud krále Pelasga, jehož tragický zápas snad ustupuje do pozadí vedle hlavního děje, ale je též velmi závažný. Vládce dává správně přednost božskému zákonu o prosebnících před dočasným únikem z Diovy spravedlnosti a jeho poddaní si vedou také tak. Prošli ovšem bojem z počátku nepříznivým; ale pochybují, že byl král zabit (Aristoteles by nebyl schválil smrt tohoto Aischylova vzorného panovníka!). Spíše odešel do vyhnanství, jak praví Pausanias (II,19,3) a snad se i v třetím oddílu trilogie navrátil.

Esthetický dojem Hiketid snad není tak silný jako z ostatních básnických děl; je to proto, že řeč, byť kolorována archaismy a cizomluvy i blízká Oresteii, je v celku střízlivější a úspornější. Zato se pokládá za ukázněnější. Ale hlavní příčina, že se tragédie zachovala, je jistě ve vznešených představách o nejvyšším bohu, přísném ke zlým a chránícím dobré, o bohu, jehož úmysly nelze smrtelníkům postihnouti, ač jim vždy září vstříc naděje na konečné štěstí. Předmětem lyrických, velmi rozsáhlých vloček, nezadávajících si některým hymnům Starého Zákona, je zejména Io. Poměr Diův k ní a zrození Epafa se jeví ve v.300 zcela anthropomorfně. Ale tyto představy, jež básníkovi vnucoval jeho konservatismus, se mu staly přítěží, takže se častěji kloní až k zázračnému, k parthenogenesi, při níž je Zeus jako všemocný slitovnick zcela rehabilitován, je-li mu toho třeba.

Při určování doby vzniku Hiketid se připojujeme k těm, kteří je považují za poměrně mladé. Pro starobylost hry svědčí ovšem jednoduchá dějová osnova, skrovné divadelní dekorace a silná převaha meliky nad dialogem. Ale tyto námitky vyvrací jednak podobná stavba "Sedmi" a "Peršanů", jednak trilogické uspořádání, jež ani nepřipouštělo větší dějovou prosycenost. Vysuzovat něco z toho, že polovina tragédie je lyrická, není spolehlivé; vždyť v "Prometheovi" jsou sborové písně jen asi pětinou dramatu, ač je tato hra jistě starší než Oresteia. Chudoba kulis je odůvodnitelná početností sboru, hlavní a zároveň velmi tvárlivé osoby. Zato svědčí pro pozdní datum uvedení cyklu o Danaovnách jeho jazyk, zralost náboženských a mravních názorů (Io je zde mnohem lidštetší než na př. v Prometheovi) a metrika. Spolehlivé politické narážky v dramate nejsou; sympatie k Argu a snad ohlas stavby Parthenonu, s níž započato roku 460 (viz v. 146), by ji umisťoval do této doby.

Dílo vystačilo se dvěma herci. První se maskoval jako Danaos a egyptský hlasatel, druhý jako Pelasgos. Sbor mešká asi v orchéstru, ale v nebezpečí se uchyluje na vyvýšenou scénu, na pahorek s oltáři. Odtud vyhlíží Danaos na pevninu i na moře. Háj, o němž se hovoří ve v.517., asi na jevišti naznačen nebyl; Pelasgos patrně pouze ukáže, kudy se mají dívky brát.

Dodatkem k triologii bylo hráno satyrské drama Amymoné, o Danaovně, kterou pojal za choť Poseidon, zachrániv ji před násilím satyrovým. Byla to tedy, jak dávají tušit i skrovné zlomky, jakási zmenšená doubletta hlavního děje.

PROSEBNICE

Osoby:

Sbor Danaoven (patrně dvanáctičlenný, ač dívek bylo padesát)

Danaos, jejich otec

Pelasgos, král Argejců

egyptský hlasatel

Sbor služek.

Statisté: vojáci, doprovázející Pelasga, a vojíni i veslaři z egyptských lodí.

Místo děje: Posvátný háj nedaleko argejského pobřeží. Na vyvýšenině společný oltář všech domácích bohů; kromě toho i sochy jednotlivých božstev.

Doba děje: předhistorická

▮ zobrazovat čísla veršů

Na scénu přichází
sbor dívek v
cizokrajných,
neřeckých šatech;
vede je jejich otec.

Sbor.

Zeus, ochránce poutníků, vlídný hled	1
v náš upří sbor; ten s lodí se zdvih'	
a opustil jasnou zemi, v níž Nil	
má ústí v písčinách hebkých	
a jež s pastvinou syrskou má společnou mez.	5
Nás neurčil k vyhnanství obecní soud	
stran prolité krve; prcháme však,	
že hnusí se nám náš vlastní rod	
i bezbožné manželství s muži, jimž	
je strýc náš Aigyptos otcem.	10
Náš zploditel Danaos vede ten řad,	
jsa rádcem nám též. On, promysliv hru,	
se rozhodl, v bídě že nejlépe jest	
se chvatně po mořských vodách brát	
a přirazit k argivské půdě. Z ní,	15

jak chlubíme se, vzešly jsme, my,
 plod krávy střečkem hnané, již Zeus
 se dotkl dlaní i dechem.
 Zda bychom mohli najít kde
 vlast milejší této, 20
 Když vlnou věččená haluz jest
 nám, prosícím, jedinou zbraní?
 Kéž město, svítivý pramen i zem
 i nebeští bozi i záhrobní moc,
 jež vládne podzemím přísně, 25
 i Zeus, jenž třetí je vzýván a vždy
 dům zbožný střeží, prosebný šik
 náš přijmou! Kéž výpravu ženskou van
 tu laskavý uvítá! Egyptský roj
 těch zpupných však samců ponoř se v tůň,
 dřív nežli jich noha se bažinné tkne
 zde souše! Ať zhynou i s vozem, jímž
 ruch hýbe vesel, ať zničí je smršť,
 ať zkruší je bouře, hrom i blesk,
 i vichr, jenž přináší lijavý déšť; 35
 ať potkají s mořem i zkázu,
 než sestřenice uchvátí své,
 než násilně vstoupí do lůžek, jež
 jim božský upírá zákon!

Voláme na pomoc teď 40
 dítě Diovo, jež
 za mořem se narodilo
 matce, již květ potravou byl;
 Zeus oplodnil Io
 dechem i dotykem. Osudný když 45
 čas uběhl, na paměť činu
 Diova
 syn nazván Epafem.
 Nyní ho vzývá náš hlas;
 poté vzpomenu míst, 50
 kde se naše dávná máti
 pásla, než trud snášela svůj;
 pak poctivé podám
 důkazy občanům, kteří zde dlí.
 Co nečeká nikdo, to pravdou 55
 zjasní se,
 jak půjde moje řeč.
 Má-li ta zem muže, jenž zná pernatců zpěv

a který vnímá nárek náš,
řekne: "Metidin sten slyšeti lze; žalná to as
Terea choť; slavíkem jest,
jejž jestřáb pronásleduje.
Dávný jí kraj odepřen byl. Pro domov svůj
šťká bolně, líčíc zároveň
svého synáčka smrt. Rodičky pěst zhubila jej!
Propukla v hněv nelidská máť;
byl její ruky obětí."
Nejinak pláče i já
a způsobem ionských dívek
drásám přejemnou líc
osmahlou nilským vedrem
i hruď, jež slz nepoznala.
Žnu květy smutku; bojím se,
spějíc ze země mlh, zdali se zde
nalezne z příbuzných ten,
kdo by útulku nám přál.
Boží, jimž patří náš kmen,
vy vidíte právo; tož slyšte!
Kéž svůj hanebný cíl
jinoši zcela minou!
Měj, Die, chťi v ošklivosti,
jsa k lidským láskám spravedliv!
Vždyť i z válečných běd prchá-li kdo,
odvrátí od něho zmar
oltář, pocta Olympských.
Vzejdi nechybně Diova vůle!
Ač stopovat nelze krok záměrů jeho,
zříme blahý vždy svit
třeba v černé, osudové tmě,
my, mroucí lidé!
Pevně ční však a neklesá na bok,
oč žádá pokynem Zeus: "Staniž se takto!"
Stínem tehdy se um
bere boží, drahou ponurou,
jíž nedohlédneš.
Kde lidská troufalost
se pne jako věž, Zeus ji srazí
a člověk je
bez námahy skosen.
Přesnadno bůh vykoná vše:
na stolci sedě velebném,
provede odtud v tajemnosti

vše čirou myslí.
 Viz, Die, onen pých,
 jenž bujný růst stromu dává! 105
 Tak větev ta
 uchází se o nás!
 Nezkrotný žár srdce ji zmát',
 povahy zhoubný běs jí jest
 žahadlem neúhybným; její 110
 duch šálen šílí.
 Svou trýzeň takovou vypovím kvílivým nápěvem
 hned nízkým, hned vysokým; řine se proud
 slz; žel, ó žel!
 To značí bolest pohřební: 115
 opláči sebe - živa!
 Přej nám mír, hornatino apijská!
 Mé řeči cizí
 přec rozumíš.
 Napořád lněnou tkáň ruka má rve 120
 a dopadá
 v sidonský závoj těžce.
 Bůh žertvu vezme si děkovnou, kvapící, skončí-li
 vše šťastně a ujde-li smrti náš sbor.
 Ó žel, ó žel! 125
 strast naši nelze rozuzlit.
 Kam nás chce zanést příval?
 Přej nám mír, hornatino apijská!
 Mé řeči cizí
 přec rozumíš. 130
 napořád lněnou tkáň ruka má rve
 a dopadá
 v sidonský závoj těžce.
 Dům dřevěný a opletený
 lnem, krytý před vlnou, nás sem 135
 vezl. Nehorším
 se; otec, který zří
 vše, v pravý čas nám však
 šťastné konce připrav!
 Mocný štěp vznešené matky 140
 těm ložím unikniž
 a mužského násilí nezakus!
 Tak chci. Kéž chce i na mne shlédnout
 dceř cudná Diova, jež dlí
 v svém vzosném paláci tak bezpečně! 145
 Kéž se rozhněvá,

že tak jsme hnány; chraň
 svou silou veškerou
 panny, jsouc též pannou!
 Mocný štěp vznešené matky 150
 těm ložím unikniž
 a mužského násilí nezakus!
 Jinak půjde černý
 sluncem zbičovaný rod
 náš k zemnímu 155
 Diu, který nejvíce
 hostí přijme, umrlců,
 s ratolestí prosebnou:
 zahyneme smyčkou,
 pakli moc oslyší nás olypská. 160
 Ó Die, za Io
 jedovatým výběrčím
 je boží hněv.
 Vím: svět Heřinou záští
 je podmaněn; 165
 vítr zlý změněn v orkán.
 V nespravedlnosti
 Zeus by potom uvázl.
 Což zneuctí
 syna naší pramáti, 170
 jehož zrod sám způsobil?
 Odvrátil by oko své
 od nás, od mé prosby?
 Dbej mých slov tamo ve svých výšinách!
 Ó Die, za Io 175
 jedovatým výběrčím
 je boží hněv.
 Vím: svět Heřinou záští
 je podmaněn;
 vítr zlý změněn v orkán. 180

Danaos. Je třeba, děti, rozvahy. Vždyť s rozvážným
 jste přišly otcem, starým plavcem poctivým.
 I na pevnině jsem se o vás postaral
 a radím: řeč mou chovej v bdělé paměti!
 Prach vidím, davu hlasatele němého; 185
 čep, kterým hýbou osy koles, nemlčí;
 zřím lid, jenž štítý má a mává oštěpy
 a s koňmi, s klenutými vozy přijíždí.
 Hned tady budou této země vládcové,
 by shlédli ty, jichž příchod posel oznámil. 190

Ať nechce ublížit nám, ať je naostřen
 houf tento divou záští, v níž jej vzbouřil král,
 vždy, dcery, lépe usednouti na tento
 chlum, který patří bohům usazeným zde!
 Jeť oltář více tvrze, nerozborný štít. 195
 Sem, rychle, rychle! Berly bíle věnčené,
 ctný odznak Dia Slitovného, vezměte
 co nejvážněji v ruku, zvěstující zdar,
 a slovem čistým, úpěnlivým, příhodným,
 jak přichozím se sluší, odpovězte jim 200
 a stručně vyliče náš útěk, na kterém
 krev nelpí! Žádná neved' opovážlivost
 váš hlas; ni marnost v klidném zraku nejeviž
 se dívčím; tvář i čelo stejně skromným bud'!
 Mluv bez oklik a nebud' nijak rozvláčná, 205
 neb tento národ velmi si to oškliví!
 Znej ústup též; jsi bědnou cizí běženkou
 a slabší nesmí zpupně ústa otvírat.

Sbor. Dbát chceme, otče, těchto moudrých příkazů,
 jež rozvážlivě pronesl jsi; v rozvážný
 sluch padly. Popatř na nás Zeus, náš praotec! 210

Danaos. Tak popatř na nás okem příznivým!

Sbor (k otci). Jak rády bychom vedle tebe usedly!

Danaos. Pojd', neváhej a vykonej svůj úmysl!

Sbor. Měj, Die, s naší strastí cit, než zhyneme! 215

Danaos. Vše dobře skončí, uráčí-li se mu tak.
 Též tamo, ptáka Diova, zvi na pomoc!

Sbor. Zář slunce spásonosnou volám; zároveň...

Danaos. ...i ctného Foiba, kdysi psance božského.

Sbor. Zná ten náš úděl. Snad má slitování s ním. 220

Danaos. Měj slitování! Vlídne po boku nám stůj!

Sbor. Mám vzývat ještě jiné z těchto Olympských?

Danaos. Zde vidím trojzub; to je Poseidonův znak.

Sbor. Plout dal nám dobře. Kéž nás stejně přijme břeh!

Danaos. Hle, zde je Hermes podle zvyků hellénských. 225

Sbor.	Hlas dobré zprávy nám; jsme ženy svobodné!	
Danaos.	Všem těmto vládcům, společnému oltáři vzdej úctu! V místě svatém jako holubic roj sedíte, jež děsí záští jestřábů. Jich kroj i krev je táž - však poskvrněním jsou v mém rodě. Jak by zbožně mohl požírat pták ptáka? Jak by zbožné ženy zmocnil se, jež nechce, aniž chce tak otec? Ten, kdo pych by taký spáchal, ani v Hádu, po skonu, při neunikne. Soudí tam, jak praví se, Zeus druhý, vládce mrtvých, soudem posledním hřích každý. - Uvažuj a odpovídej tak, by s naší stranou bylo jisté vítězství!	230 235
Na scénu vejde Pelagos s ozbrojenci.		
Pelagos.	Aj, jaké shromáždění v šatech neřeckých, leč v říze barbarské a v hustých přehozech se skvoucí, oslovuji? Ani argivských žen toto roucho není; vůbec hellénský kraj nezná je. Jak bez průvodců, bez posluš a přátel hostinných jste osmělily se v zem naši přijít, to je hodno podivu! Dle zvyku prosebníků leží arci sněť jak u vás, tak i před bohy zde dlícími: jen v tom se Hellas shodne s pravdou v úsudku. I mnoho jiného se musím domýšlet, leč živý hlas by poučil mě tvář v tvář.	240 245 250
Sbor.	Lží nebylo, co o mém děl jsi oděvu. Však mám tě oslovit co muže prostého, či vládce? Nebo řečníci jsi berlonoš?	
Pelagos.	Mluv se mnou směle! Odpovídáš tomu, jenž zván Pelasgem jest, pánem těchto území. Jsem synem Palaichthona, zemězrozence. Kmen Pelasgův, jenž této země sklízí žeň, mé panovnické jméno přijal po právu. Mne všechna půda poslouchá, již protéká ctný Strymón, tam kde slunce kvapí k západu. Zem Perrhaibů též leží uvnitř říše mé a hory dodónské. Nám oceánu proud je hranicí; až potud sahá moje moc.	255 260

	Zde, tyto nivy, apijskými jmenují se odedávna k počtě muži - lékaři.	265
	Neb Apis, věštný lékař, Apollonův syn, sem přišel z dálky, z Naupaktu, a vyčistil vlast moji od oblud, jež lidi vraždily, když Země, poskvrněna krví pradávnu, v svém zneuctění porodila hněvný mor, změř hadů, osadníků nenáviděných.	270
	To Apis byl, kdo blahodárný, účinný lék Argu opatřil a také získal vděk, že došel zmínky v našich modlitbách co mzdy. Znáš nyní o mně všechno ze zpráv bezpečných. Teď prohlas, jaký tvůj je rod, a dále mluv: než naše obec nemiluje mnoho slov.	275
Sbor.	Má řeč je krátká, jasná. Chlubím se, že jsem též z Argu, símě krávy, která zrodila plod lepší. Že to pravda, plně dotvrdím.	280
Pelasgos.	Tvým slovům, cizinko, lze stěží uvěřit! Vždyť ženám libyjským jste spíše podobny než kterýmkoli zdejším obyvatelkám. Snad Nil by takovouto haluz vyživil; znak kyperský též, zdá se, v dívčí obličej je pevně vtištěn ploditelem tvořivým. I lovkyně znám z doslechu, jež velbloudi jak koně rychlí nesou v sedlech; hraničí prý jejich sídla s Aithiopů územím. Zbraň lukostřelkyň nemáte, sic srovnal bych vás s Amazonkami, jež muže neznají a jedí maso. Pouč mě, ať lépe zvím, jak v Argu může vaše plémě kořenit!	285
Sbor.	Je známo tu, že Io v zemi argejské kdys byla kněžkou v chrámě choti Diovy?	290
Pelasgos.	To byla! O tom mnoho je a jistých zpráv.	295
Sbor.	Že Zeus se spojil s lidskou dcerou, také víš?	
Pelasgos.	Toť pravda; vztah ten nebyl ztajen před Herou...	
Sbor.	Jak skončila se jejich váda královská?	
Pelasgos.	Že v krávu naše Hera dívku změnila.	300
Sbor.	K té krávě krásných rohů Zeus už nepřišel?	

Pelasgos.	Prý ano, jako silný, žádostivý býk.	
Sbor.	Co učinila potom Dia mocná choť?	
Pelasgos.	Vše vidoucího strážce krávé určila.	
Sbor.	Kdo byl ten všechno zřící pastýř, jak jsi děl?	305
Pelasgos.	Syn země Argos. Hermes usmrtil ho však.	
Sbor.	Co ještě dala snášet Io neblahé?	
Pelasgos.	Zlou mouchu, trýzeň skotu, by ji stíhala,	
Sbor.	Ji střechem zvou, kdo bydlí v Nilu sousedství.	
Pelasgos.	Tak. Ten ji vyhnal velkým během ze země.	310
Sbor.	Řeč tvoje dobře k tomu přiléhá, co vím.	
Pelasgos.	Pak ke Kanobu dospěla a k Memfidě.	
Sbor.	Zeus, rukou se jí dotknuv, oživil v ní plod.	
Pelasgos.	Kdo prohlásil se synem krávy Diovy?	
Sbor.	Dle dobrodince svého zván byl Epafem.	315
Pelasgos.	A kdo byl toho krále slavným nástupcem?	
Sbor.	Dceř Libye. Ta žala mocný země lán.	
Pelasgos.	Jíž žití, doufám, nezůstalo bezdětným.	
Sbor.	Ne. Prvním dítkem Libye byl Agénór.	
Pelasgos.	A koho uvedeš co druhý výhonek?	320
Sbor.	Dvou synů otce: Béla, děda našeho.	
Pelasgos.	Rci nám i jméno svého otce přemoudré!	
Sbor.	Tot' Danaos. Náš strýc má synů padesát.	
Pelasgos.	I jeho jméno zjev tvá nezávistná řeč!	
Sbor.	Zní Aigyptos. Znáš stáří mého rodu; snad dle toho půjdeš odtud s námi. S Argeji!	325
Pelasgos.	Jak zdá se, v skutku od věků se sdílíte zem o naši. Však v jaké ráně osudu jste mohly opustiti sídlo otců svých?	

Sbor.	Zla lidská, vládce Pelasgů, jsou přepestrá a v témže peří nikdy neuhlídáš strast. Kdo snil by kdy, že v nenadálém útěku tvé dávné příbuzenstvo v Argu zakotví, neb štítivému loži lásky uhýbá?	330
Pelasgos.	Tak proto prosíš naše bohy domácí, sněť s bílým vínkem držíc, čerstvě strženou?!	335
Sbor.	Bych Aigyptovcům otrokyní nebyla.	
Pelasgos.	Jste nepřáteli? Nebo, pravíš, nectí Řád?	
Sbor.	Jak ne? Což bych si lásku mocných hnusila?	
Pelasgos.	To ošklivíš si sňatek s vlastním bratrancem?	340
Sbor.	Je při násilí taký svazek hanbou též!	
Pelasgos.	Však takto vzrůstá síla lidí smrtelných!	
Sbor.	A od nešťastné lze se snáze odloučit.	
Pelasgos.	Tož jak mám s vámi naložiti počestně?	
Sbor.	Že Aigyptovcům nevyhovíš, nedáš nás!	345
Pelasgos.	Tvá slova tíží. Boj tak neslýchaný vést...	
Sbor.	Vždyť Dike kryje spolubojovníky své!	
Pelasgos.	Jen, je-li všeho od počátku účastna!	
Sbor.	Dbej Argu kormidla, když tyto stuhý má!	
Pelasgos.	Pln zbožné bázně zřím tak zastíněný chrám.	350
Sbor.	Hněv Dia, boha prosících, je drtivý. Měj vlídné city k nám! Vyslyš nás, ty, Palaichthonův syn a král Pelasgů! Viz prosebníci, jež v kruhu těká tamo i sem jak jalůvka, když vlk ji vyhnal tam, kde ční skalisek příkrý sráz; na pomoc čekajíc svůj trud pastýři líčí, bučíc.	355
Pelasgos.	Sněm zdejších bohů, vidím, kývá na souhlas, jsa v stínu nově ulomených haluzí. Však neškodná buď tato našich hostí pře, by z netušených, předem neuvážených zel spory v obci nevznikly; těch netřeba!	360

Sbor.	Zeus Údělný a štít proseb, jímž je Themis, jeho dceř, dej pout' neškodnou nám! - Stár jsa, zkušený, přece uč se u mladých let! Vždy blažen budeš, ctě své žalné přichozí. Moudrýť je božský duch; vždycky rád přijme dar, jejž muž věnuje mu čestný.	365
Pelasgos.	Ne, není můj ten dům, v němž sedíte, ni krb. Lid všechen musí usilovat o léky, když městu hrozí poskvrnění společné. Já dříve slibem vázati se nemohu, než s celým státem svým se o vše rozdělím.	370
Sbor.	Tys přece stát, ty národem jsi též a správcem, kterého soud se netkne. Řídíš oltář, země krb, vše nutné jednohlasým pokynem lze tobě konat; žezlo jediné tvé je i trůn. Kletby však se varuj!	375
Pelasgos.	Klet budiž ten, kdo odpůrcem mi jest. Však sám bych bez úhony nedovedl pomoci, ač není radno vaší prosbou zhrdati. Jsem bezmocný a strach mé srdce ovládl. Mám jednat po vašem, či ne, a vzít svůj los?	380
Sbor.	Hleď vzhůru! Odtud shlíží zachránce těch, kteří, klesnuvše v strast, se minou se svým právem zákonným, když marně k bližnímu se vinuli. Hněv boha prosících máš čekat tam, kde nedal se hnout člověk nářkem bídných.	385 390
Pelasgos.	Však chtě-li Aigyptovci tebe zmocniti se po svém obyčeji jako nejbližších svých příbuzných, kdo potom odpor klásti má? Dle vašich řádů musíš tedy hájit se, že všechny jejich nároky jsou nicotné!	395
Sbor.	Nebudiž ze mne rab, který by upoután byl silou mužů těch! Necht' hvězd dráhy jsou hranicí pro můj běh! Mám taký ze svateb těch hnus; - Dike beř si jako družku v boj! Zbožnost ať vede soud tvůj!	400
Pelasgos.	Je těžko soudit soudem. Nevol soudcem mne!	

Už dříve řekl jsem, že nečinil bych zde
nic bez lidu, ač králem jsem, by neřekla
má obec jednou, kdyby došlo k neštěstí,
že cizinců si ceně ztroskotat jsem stát. 405

Sbor. Příbuzným obou stran Zeus je a vidí nás.
On sklání misky vah a zlým poctivě
příkoří sklidit dá; však dobrým zjedná čest.
Jsa práv všemu, proč jsi zarmoucen, když pře
správně je odhadnuta? 410

Pelasgos. Je třeba, aby v propast mysli hluboké
a záchranné se oko bez opojení
a jasnovidné vhroužilo jak potapěč.
Pak - což je hlavní - bez pohromy pro obec
se toto skončí. Šťastni budeme i my;
vás, které dlíte v tomto sídle posvátném,
se žádná půtka kořistivě nedotkne,
neb nevydáme vás. Tak nepřivoláme
si zlého nájemníka, boha zhoubného.
Duch mstící nepouští ni v Hádu mrtvého! 415
Nuž, nevidíte nutnost mysli záchranné? 420

Sbor. Mysli tak! Hostinné
právo střež! Pro nás měj
zbožný cit; vyhnankyni nezradiž!
Vypuzena hanebně 425
prchnout v dál musila.
Králi náš, který jsi
v Argu pán, tento sbor
nezří v lup odváděný z božských míst!
Prostopášnost mužů znej! 430
Boží trest nezvol si!
Děs tě jmi, poutnici než spatříš, že
je od soch vláčena
jak za čelenku oř
a právo przněno! 435
Necht' přediva mých rouch se umných nechápou!
To si vštěp: potomkům i říši tvé
že stejným odplatí
se za tvůj čin, ať zlu,
či dobru podnět dáš! 440
Měj na zřeteli moc, již s právem vládne Zeus!

Pelasgos. Mám k tomu zřetel, ano. Vtěsnán v úžinu
buď proti těm, neb oněm válku velikou

	jsem nucen zdvihnout. Hřeb tkví zatlučen jak loď, jíž boky žebrovím jsou pevně sepjaty.	445
	Vždy žal mi vzkvete, ať se vrtnu sem či tam. Kde zpustošen je dům a jmění zničeno, Zeus, strážce majetku, je znovu zbuduje; on dává lodím trosek větší náhradu!	
	Kde jazyk šípem nezasáhl terče střed, lze první slova ukonejšit druhými; by pokrevná však neprolévala se krev, je třeba velkých obětí a přemnohých, v čest mnoha bohům padajících žertev. Lék to v strastech! Ve vašem chci sporu stranou stát a spíše neznat jej, než předem pohromu zříti. Skončiž dobře vše, jak bych si přál to já!	450 455
Sbor.	Slyš závěr dlouhých, úpěnlivých proseb mých!	
Pelasgos.	Mluv! Poslouchám tě; neujde mi smysl slov.	
Sbor.	Pás máme každá se stuhou, jež víže šat...	460
Pelasgos.	Ty věci ženám nepochybně náleží.	
Sbor.	Věz tedy, že by byly dobrým prostředkem...	
Pelasgos.	Tož řekni myšlenku, již pověděti chceš!	
Sbor.	Slib neskytneš-li jistý naší výpravě...	
Pelasgos.	Co vykonat má pomoc oněch opasků?	465
Sbor.	Tvé sochy zcela novým zkrášlit nápisem.	
Pelasgos.	To hádanka je. Jasně povězte mi vše!	
Sbor.	Zde, na bozích se sbor nás ihned - oběsí!	
Pelasgos.	Řeč slyšel jsem, jež udeřila do srdce!	
Sbor.	Tvůj zrak jsme zbystřily. Už porozuměl jsi.	470
Pelasgos.	Jsou všude neodolatelné obtíže a valná zhouba jako řeka řítí se. Krok do zkázy mě nese, v moře neschůdné a nekonečné. Ve zlu není přístavu! Dluh nevyplatím-li vám, vyhrožujete nám poskvrněním, jehož výši nelze zlžt; však postavím-li pro tebe se před hradby a s Aigyptovci, krví tvou, se pustím v boj,	475

by rozhodlo se... není trpkou útratou
dát mužům rudě zbrotit půdu pro ženy? 480
Přec musíme však v úctě chovat Diův hněv,
neb strážce proseb mezi lidmi nejvyšším
je postrachem. - Ty, starý otče těchto děv,
vlož spěšně ve své lokty větve poutnické
a klad' je na oltáře bohů ostatních 485
v mé zemi, by je zřeli všichni občané
co důkaz o příchodu vašem! Nevrhnou
snad po mě slovo potupné, ač vládu lid
rád viní. Věřím, kdekdo při tom pohledu
se slituje a zoškliví si mužský ten 490
dav zpupný. K slabším každý mívá přichylnost.
Kéž mile přijmou vás i moji poddaní!

Danaos. Že čestného jsme hostitele našli
a získali, je mnohých věcí náhradou.
Však pošli s námi služebníky s průvodcím 495
z řad domorodců, bychom božské oltáře
snáz našli před chrámy, i sídla Olympských,
jež září zlatem. Takto městem bezpečně
se půjde nám, ač tváří přirozený vzhled
je cize oděn. Nil přec živí jiný rod 500
než Inachos! Ať bezpečnost však nezrodí
děs! Stalo se, že přítel sklán byl mimoděk.

Pelasgos. Vpřed, mužové; vždyť dobře mluvil cizinec.
Jej ved'te k sídlům bohů, k městským oltářům,
a na setkání s lidmi příliš nemluvte, 505
než s tímto plavcem vyhledáte božský krb!

Danaos se služebníky
odejde.

Sbor. S ním vše jsi sdělil. Může kráčet poučen.
Co my však? Kde nám jisté místo vykážeš?

Pelasgos. Ty ratolesti, odznak trudu, zanech zde!

Sbor. Už leží; věřím slovům tvým i ruce tvé. 510

Pelasgos. V háj, tady na rovinu, odebeřte se!

Sbor. Háj, v který každý šlape, má mě ochránit?

Pelasgos. Vždyť ptačím únosům tě vydat nehodlám!

Sbor. A dravcům horším vzteklých saní vydáš nás?

nalezla vír nezmorných řek,
 bohatou prst' foinickou. Tam
 pšeničný klas krajinu činí žírnou.
 Jak osten křídlatého pastýře
 mučil Io! Až vběhla 560
 v živné Diovy háje.
 Sníh bývá krmí tam lukám. Na ně doráží
 vztek Tyfonův
 i Nilu tok nepřístupný chorým.
 V Héřině šílí prokletí, 565
 v hanebné strážni, v bolestech,
 v bodání zraňujícím.
 Rod lidský, usazený v zemi té,
 bledou třásl se bázní,
 uzřev nezvyklý úkaz. 570
 Lid v srdci nad divem žasl: tvor ten obludný
 byl člověkem
 jen z části: tur s ženou v jednom těle!
 Kdo to však tehdy utěšil
 ubohou, mnohokoušenou 575
 žahadlem hnanou Io?
 Zeus vládne světem bez ustání,
 všeho zřejmým jsa tvůrcem.
 Též Io, když ji zhojil svou
 dechu blaživou mocí, 580
 skanout se slzou svému dá
 studu pro onen svízel.
 Co důkaz pravdy přijme Diův útězek:
 skvělého zrodí syna!
 Ten dlouhým věkem šťastně prošel, 585
 Tehdy hřímala celá
 zem: "Je to vskutku potomek
 Dia životadárce.
 Kdo by úkladné chorobě
 Herou seslané výhost 590
 dal?" Diův čin to; pravdu stihneš, nazveš-li
 Epafem jeho símě.
 Kdo z bohů pro své skutky právo
 má větší na modlitbu řádnou?
 Nám otcem je, pánem. Vsadil strom náš dlaní svou. 595
 Zeus velký, věčný stavitel
 je moudrý; dech jeho všemu spásou.
 Je králem. Nepodléhá jeho
 trůn, na němž sedí, menším mocem.

On nikoho neuctívá, kdo by výše byl. 600
Co řekne, tím hned splní též,
jak jeho duch poradný mu vnukne.

Danaos se vrací.

Danaos. Jen směle, dcery! Sněm se dobře vyslovil!
Lid rozhodl se s dokonalou platností.

Sbor. Bud' zdrav, náš vyslanče! Toť nejmilejší zvěst. 605
Však rei nám, jaký hlasování výsledek!
Kam více lidských rukou naklonilo se?

Danaos. Tak nezvratné je usnesení argejských,
že moje staré srdce mládím okřálo.
Vzduch naježil se pravicemi přítomných, 610
již všichni tento návrh v zákon měnili:
my v této zemi bydlit máme svobodně
a před loupežným kořistěním bezpečni;
ni usedlík, ni cizinec tu nižádný
nás jímat nesmí. Kdyby nechtěl přispěti 615
nám při násilí někdo z obyvatelstva,
má v necti býti do vyhnanství vypuzen.
Když takto o nás přesvědčivě promluvil
král Pelasgů, dal výstrahu, ať veliký
hněv Dia, pána prosebníků, v městě se 620
v čas příští neživí; vždyť dvojí poskvrna,
jíž stížen lid i host, by projevila se
co strastí pokrm, kterého se nezprostitš.
Jak tato slova Pelasgové vyslechli,
by tak se dalo, bez pobídky rozhodli. 625
Lid argejský se svůdnými dal překonat
slov obraty; však Zeus vše řádně uzavřel.